

ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ШАХТНИХ ВОД ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Уберман В. І.¹, Васьковець Л. А.²

¹ НДУ «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»,

² НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Діяльність гірничодобувної промисловості України супроводжується значною кількістю шахтних вод (ШВ), які видаляються шахтними або кар'єрними водовідливками. У 2019 р. в Україні відведено 227 млн. м³ ШВ, 87% з них припадають на 7 регіонів, кожен з яких відводить більше 10 млн. м³. Вимоги до цієї води та до поводження з нею встановлюються двома законодавчими актами: Водним кодексом України (ВКУ) та законом України «Про відходи» (ЗУВ). Наприклад, за Державним класифікатором відходів ДК 005-96 для видобування металевих руд ШВ визначаються як відходи і мають коди 1310.2.9.02, 1320.2.9.27 («води відкачуванні мінералізовані»). Вимоги до поводження з ШВ як з промисловими відходами встановлюються відповідно до ЗУВ. Умови скидання ШВ у водні об'єкти та відведення у накопичувачі визначаються відповідно у ст. 72 та ст. 74 ВКУ. Отже, має місце певний *дуалізм екологічного статусу ШВ: вони належать одночасно до категорії зворотних вод та до промислових відходів*. Така законодавча невизначеність викликає надмірно жорсткі природоохоронні рішення, спричиняє обтяжливі економічні наслідки та подвійні податкові зобов'язання. За Податковим кодексом України екологічний податок встановлюється: за розміщення ШВ у накопичувачах (ст. 246), за скиди забруднюючих речовин у складі ШВ (безпосередньо) у водні об'єкти (ст. 245). Законодавчий дуалізм призводить до складних судових спорів. Прикладом є справа Запорізького окружного адміністративного суду № 280/4415/18 за позовом ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат» до Державної екологічної інспекції (ДЕІ) у Запорізькій області. Відповідач стверджував, що ПрАТ «ЗЗК» незаконно використовує ставок-випаровувач в акваторії Утлюцького лиману Азовського моря для зливу виробничих відходів: відкачуваної мінералізованої води. Позивач же вважав, що ШВ не є ані продуктом, ані відходом виробництва, що ДК 005-96 не тлумачить поняття «вода відкачувана мінералізована» і не встановлює відповідних критеріїв, а ШВ не підпадає під жодне із визначень ДК 005-96. На думку центрального органу державного управління ШВ «належать до категорії зворотних вод, на які не поширюється дія законодавства про відходи ... , а регулювання у цій сфері законодавства здійснюється за нормами водного законодавства України». Отже, слід констатувати існування правової неоднозначності у визначенні природоохоронного статусу ШВ, «води відкачуваної мінералізованої», яка за ДК 005-96 класифікується як відходи виробництва, а за ВКУ – як різновид «зворотної води». Подвійні вимоги до поводження із ШВ викликають суперечки у ставленні до неї і вимагають нагального усунення. Досліджено шляхи правового врегулювання зазначеної проблеми, які ґрунтуються на принципах законодавства ЄС. Пропонується керуватися вимогами ВКУ і визнати ШВ зворотною водою.